Адыгэ макъ

№ 14 (19528)
2010-рэ илъэс
БЭРЭСКЭШХУ
ЩЫЛЭ МАЗЭМ и 29-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИIЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

УнакIэ къызэIуахыгъ

УФ-м ПенсиехэмкIэ ифонд и Къутамэу АР-м щыIэм иотделениехэу районхэмрэ къалэхэмрэ арытхэм Iоф зыщашIэщт унакIэхэр лъэхъаным диштэу зэтегъэпсыхьагъэхэу аужырэ илъэсхэм зэкIэлъыкIоу ащагъэуцугъэх. Къэнэгъагъэр Шэуджэн районыр ары. Джырэблагъэ ащи ар гъэцэкIагъэ щыхъугъ, Къутамэм иотделение зычIэтыщт унакIэр район гупчэм щагъэуцугъ.

Тыгъуасэ, щылэ мазэм и 28-м, ар къызэрэзэIуахырэм фэгъэхьыгъэ зэхахьэ Хьакурынэхьаблэ щыкIуагъ. Ащ хэлэжьагъэх АР-м и Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан, АР-м и Президентрэ министрэхэм я Кабинетрэ я Администрацие ипащэу Александр Пиценкэр, Правительствэм хэтхэр, Къэралыгъо Советым — Хасэм идепутатхэр. Джащ фэдэу зэхахьэм хэлэжьагъ УФ-м ПенсиехэмкIэ ифонд капитальнэ псэолъэшIынымкIэ и ГъэIорышIапIэ ипащэ игуадзэу Сергей Соловьевыр.

ТхьакIущынэ Аслъан район гупчэр къэзыгъэкIэрэкIэрэ унэ дахэ зэрагъэуцугъэм фэшI пстэумэ апэу районым исхэми, Iоф щызышIэщтхэми къафэгушIуагъ. БлэкIыгъэ илъэсым кризисым икъиныгъохэр къэралыгъом къызэпичыгъэх нахь мышIэми, мыщ фэдэ псэуалъэхэр зэрагъэуцухэрэм цIыфхэм зэрафэгумэкIыхэрэр къызэриушыхьатырэр ащ кIигъэтхъыгъ. Нахьыбэу мы учреждением къекIолIэщтхэр зэрэнэжъIужъхэр къыдалъытэхэзэ, Iоф щызышIэхэрэр шъхьэкIафэ ахэлъэу апэгъокIынхэм, яфэIо-фашIэхэр икъоу ыкIи тэрэзэу афагъэцэкIэнхэм зэрэщыгугъырэр къыIуагъ. Джащ фэдэу мыр районым щагъэуцущт псэуалъэхэм аужырэу зэрэщымытыр, амалэу щыIэмкIэ лъэныкъо пстэумкIи къадеIэнхэу гухэлъ гъэнэфагъэхэр зэряIэхэр къыхигъэщыгъ.

Сергей Соловьевыр унакIэ къазэрафашIыгъэмкIэ пстэумэ апэу къафэгушIуагъ, пенсионерхэм IэпыIэгъу аратыным, яIофхэр нахь псынкIэу зэшIохыгъэ хъунхэм, яфэIо-фашIэхэр къафагъэцэкIэнхэм афэшI, мыщ фэдэу дэгъоу зэтегъэпсыхьэгъэ унэхэр зэрагъэуцухэрэр къыIуагъ. Республикэм ипащэрэ Правительствэмрэ Федеральнэ къулыкъухэм апэблагъэу Iоф зэрадашIэрэм мыщ фэдэ псэолъэшIынхэр зэришыхьатхэр къыхигъэщыгъ ПенсиехэмкIэ фондым и Къутамэу АР-м щыIэм ипащэу Къулэ Аскэрбый. Унэм ишIынкIэ районым ипащэ ишIуагъэ лъэшэу къызэригъэкIуагъэм фэшI къызэрэфэразэхэр къыIуагъ.

Ащ къызэриIуагъэмкIэ, унэм ишIын пстэумкIи сомэ миллион 14-м ехъу пэIухьагъ.

Районым ипащэу Хъуажъ Налбый районым ис пстэуми ацIэкIэ унэр изыхъухьагъэхэми къэзышIыгъэхэми «тхьашъуегъэпсэу» къариIуагъ, хьакIэхэм нэпэеплъ шIухьафтынхэр къафишIыгъэх. Пенсионерхэм ацIэкIэ «тхьашъуегъэпсэу» къариIуагъ районым ис ветеранхэм я Совет итхьаматэу Ацумыжъ Кущыку.

Нэужым ТхьакIущынэ Аслъан, Сергей Соловьевым ыкIи Хъуажъ Налбый лентэ плъыжьыр зэпаупкIыгъ. Къулэ Аскэрбый унэр зэрэгъэпсыгъэм республикэм ипащэ нэIуасэ фишIыгъ, цIыфхэм яфэIо-фашIэхэр зэрагъэцэкIэщтхэ амалэу яIэхэр къыIотагъэх. Кризисым илъэхъан мыщ фэдэ псэуалъэ Адыгеим къызэрэщашIыгъэм урыгушхон зэрэтефэрэр ТхьакIущынэ Аслъан джыри зэ къыкIигъэтхъыжьыгъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

Сурэтыр А. Гусевым къытырихыгъ.

Адыгеир кIэщакIо фэхъугъ

Гъэтхэ губгъо IофшIэнхэм яIофыгъохэмкIэ зэIукIэ зэхэщэгъэнэу Адыгэ Республикэм федеральнэ гупчэм игъоу фелъэгъу. Ащ фэгъэхьыгъэу Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат Адыгэ Республикэм мэкъумэщымкIэ иминистрэу Юрий Петровым дэгущыIагъ.

Урысые Федерацием къэкIыхэрэр химизацие шIыгъэнхэмкIэ ыкIи ахэр къэухъумэгъэнхэмкIэ и Департаментэу Урысые Федерацием мэкъу-мэщымкIэ и Министерствэ епхыгъэм тхыгъэу фагъэхьыгъэм Урысые Федерацием мэкъумэщымкIэ и Министерствэ иIофышIэхэр, ЮФО-мкIэ гъэцэкIэкIо хабзэм иорганхэм ялIыкIохэр ыкIи мэкъу-мэщым лэжьыгъэ къыщызыхьыжьхэрэр зыхэлэжьэщтхэ зэIукIэ Адыгеим щызэхащэнэу игъоу щалъэгъу. ГущыIэм пае, аммиачнэ селитрэм ыкIи нэмыкI чIыгъэшIухэу гъэтхэ губгъо IофшIэнхэм ялъэхъан ящыкIагъэхэм ауасэхэу узышъхьадэкIы мыхъущтхэр гъэнэфэгъэнхэм иIофыгъо мыщ щыхэплъэнхэу рахъухьэ. Мыщ фэдэ зэIукIэ зэхащэн фаеу зыкIэхъурэр аужырэ мазэм къыкIоцI селитрэм ыуасэ сомэ мин зэрэхэхъуагъэр ары, непэ ехъулIэу селитрэ килограммым сомэ мини 8-м ехъу лъаты. АдыгеимкIэ ар зигъо Iофыгъоу щыт: тиреспубликэ аммиачнэ селитрэ тонн мини 8,5-м ехъу къырагъэолIагъ, ау бжыхьасэхэм апэрэу яшIушIэгъэнымкIэ ар афикъущтэп. Мыщ фэдэ зэIукIэхэм язэхэщэнкIэ Адыгеим опытышIу зэриIэр шъугу къэтэгъэкIыжьы.

Юрий Петровым зэрэхигъэунэфыкIыгъэмкIэ, чъыIэшхом осыр зытелъыгъэ бжыхьасэхэм зэрар аригъэкIыгъэп. «Джыдэдэм бжыхьасэхэм язытет уигъэгумэкIынэу щытэп, — къыIуагъ ащ. — Джыри фабэзэ бжыхьасэхэм лъапсэ адзыгъагъ, ау зэпахырэ узхэр ахэм къяутэлIэнымкIэ, цыгъо-шъуаехэр бэгъонхэмкIэ щынагъо щыIагъ». ФГУ-у «Россельхозцентр» зыфиIорэм Адыгэ РеспубликэмкIэ икъутамэ испециалистхэм щылэ мазэм и 20-м ехъулIэу зэхащэгъэгъэ уплъэкIунхэм бжыхьасэхэм язытет республикэм ирайон пстэуми зэращыдэгъур ащагъэунэфыгъ.

Адыгэ Республикэм и Президент ипресс-къулыкъу

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Теуцожь районым исоциальнэ-экономикэ хэхъоныгъэ иIахьышхо зэрэхишIыхьагъэм ыкIи илъэсыбэрэ гуетыныгъэ фыриIэу Iоф зэришIагъэм апае Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшъошагъ **Бэрэтэрэ Аскэр Сэфэрбый ыкъом.**

Илъэс кIэуххэр зэфахьысыжьыгъэх

Щылэ мазэм и 25-м Урысыем кощынымкIэ ифедеральнэ къулыкъу икъутамэу Адыгэ Республикэм щыIэм икIыгъэ 2009-рэ илъэсым икIэуххэр зыщызэфахьысыжьыгъэхэ пресс-конференцие зэхищэгъагъ. ЗэIукIэм хэлэжьагъэх зыцIэ къетIогъэ органым ипащэу Александр Ивашиныр, ащ игуадзэу Шэуджэн Руслъанэ, къулыкъум икъутамэ иотдел ипащэу Мамый Юрэ, отделениехэм яIэшъхьэтетхэр ыкIи кощынымкIэ къулыкъум илэжьапIэхэу муниципальнэ образованиехэм ащыIэхэм япащэхэр.

Пресс-конференцием къызэIуихыгъ ыкIи зэрищагъ Урысыем и ОФМС икъутамэу Адыгэ Республикэм щыIэм ипащэу А. Ивашиным. 2009-рэ илъэсым кIэухэу фэхъугъэхэм къатегущыIэзэ къутамэм ипащэ къэзэрэугъоигъэхэм агу къыгъэкIыжьыгъ Урысыем и ОФМС икъутамэ Адыгеим 2006-рэ илъэсым къызэрэщызэIуахыгъэр. Ащ пшъэрылъ шъхьаIэу иIэр кощын IофымкIэ къэралыгъом политикэу зэрихьэрэр чIыпIэм щыгъэцэкIэжьыгъэныр ары. IофшIэнэу яIэм къыделъытэ уплъэкIу ыкIи лъыплъэн пшъэрылъыр, къэралыгъо фэIо-фашIэхэр гъэцэкIэгъэнхэр.

Илъэс кIэуххэм яхьылIэгъэ доклад къэзышIыгъэ А. Ивашиным джащ фэдэу кощын IофхэмкIэ Федеральнэ къулыкъум икъутамэ зэхэщакIэу республикэм щыриIэм къыщыуцугъ. Ащ хэхьэх зыфэгъэзэгъэхэ лъэныкъохэмкIэ зэкIэ республикэм телъытагъэу Iоф зышIэрэ подразделениитф ыкIи районхэм ащылэжьэрэ подразделениехэу зипчъагъэкIэ 8 хъухэрэр.

АР-м кощын IофшIэныр зэрэщыгъэпсыгъэм къытегущыIэзэ А. Ивашиным пчъэгъэ бэкIае ыгъэфедагъ. Ащ къызэриIотагъэмкIэ, аужырэ илъэсхэм Адыгеир псэупIэкIэ къыхэзыхыгъэхэм япчъагъэ хэхъуагъэ нахь, хэкIыгъэп. Джащ фэдэу охътэ гъэнэфагъэм къыкIоцI тиреспубликэ къихьанхэу фитыныгъэ зэратыхэрэм япчъагъэ илъэс къэс агъэнафэ. Урысыем кощынымкIэ ифедеральнэ къулыкъу иунашъокIэ 2009-рэ илъэсэу къызэтынэкIыгъэм Адыгэ Республикэм пIэлъэ гъэнэфагъэ иIэу щыпсэунхэу фитыныгъэ зэратынэу щытыгъэхэм япчъагъэ нэбгырэ 1965-м шIокIыщтыгъэп. Республикэм щыпсэу зышIоигъоу гъэрекIо зязыгъэтхыгъэ гражданхэм япчъагъэ 1036-м нэсыгъагъ.

УФ-м хьакъулахьхэмкIэ и Кодекс зэхъокIыныгъэхэр зэрэфэхъугъэхэм къыхэкIэу Урысыем и ОФМС икъутамэ цIыфхэм фэIо-фашIэу афигъэцакIэхэрэм ауасэ 2010-рэ илъэсым къыхэхъощт. Мы Iофыгъор кощынымкIэ къулыкъум ипащэ игуадзэу Шэуджэн Руслъанэ пресс-конференцием хэлэжьагъэхэм IупкIэу къафызэхифыгъ. Пащэм игуадзэ къызэриIуагъэмкIэ, къихьэгъэ 2010-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 29-м къыщегъэжьагъэу урысые паспорт къыдэзыхыщтхэм госпошлинэу атыщтыр нахьыбэу къафыдэкIыщт. Паспортыр къыдэпхыным пае сомэ 200 лъыптынэу хъущт. IэкIыб хэгъэгум укIон хъумэ, уищыкIэгъэщт паспортым сомэ 1400-рэ, биометрическэ шапхъэхэм атехыгъэ паспортыкIэ лъэпкъэу къежьагъэр къыдэпхыным пае сомэ 2500-рэ птыщт.

Пресс-конференцием зыщытегущыIэгъэхэ Iофыгъохэм ащыщыгъ ОФМС-м икъутамэу Адыгэ Республикэм щыIэм епхыгъэ подразделениехэм япчъагъэ 2011-рэ илъэсым зэрэхэхъощтыр. Къулыкъум ипащэ къызэриIуагъэмкIэ, тиреспубликэ щылэжьэрэ подразделениехэм джыри 8 къахэхъощт. Адыгеим ит псэупIэ инхэм ащыщхэм ахэр къащызэIуахыщтых.

ЗэIукIэр зыщаухыщтым Урысыем кощынымкIэ ифедеральнэ къулыкъу икъутамэу Адыгэ Республикэм щыIэм ипащэу А. Ивашиным кощыным епхыгъэ къиныгъохэу зыгъэгумэкIыхэрэмкIэ цIыфхэр зэрафытеонхэ алъэкIыщт цыхьэшIэгъу телефоным Iоф зэришIэрэр къыIуагъ. Ащ номерэу иIэр 52-10-78.

ЕЛБЭШЭ Руслъан.

Сурэтыр Iэшъынэ Аслъан къытырихыгъ.

Социальнэ Iофыгъохэр

Ветеранхэм апае субсидиехэр

Хэгъэгу зэошхом иветеранхэу зыщыпсэущтхэ унэхэр зимыIэхэм ахэр ягъэгъотыгъэнхэр лъагъэкIуатэ. Ахэм афэдэ ветеранэу Адыгеим исхэм ащыщ нэбгырэ 42-мэ зыщыпсэущтхэ унэхэр ащэфынхэм пае 2009-рэ илъэсым къэралыгъом субсидие аритыгъ. Сомэ миллион 27-рэ мин 420-рэ ащ пэIухьагъ. 2005-рэ илъэсым игъэтхапэ и 1-м ыпэкIэ чэзыум хэуцогъэ ветеранхэм субсидие ятыгъэныр джыри аухыгъэп, мыхэм ащыщ нэбгыриплIым охътэ благъэхэм ахъщэ афатIупщыщт.

2009-рэ илъэсым законодательствэм зэхъокIыныгъэхэр фашIыгъэх. Джы ветераным унэ ищыкIагъэмэ, чэзыум зыщыхэуцогъэ уахътэм емылъытыгъэу, ар (субсидиер) къыратыным ифитыныгъэ щыIэ хъугъэ. Ахэм афэдэу тиреспубликэ нэбгырэ 70-рэ щэпсэу.

ТапэкIэ мыщ фэдэ субсидие къызэратыщтыгъэхэр фронтым щыIэгъэ, заохэм ахэлэжьэгъэ закъохэр арымэ, джы ащ фэдэ фитыныгъэ яIэ хъугъэ:

Хэгъэгу зэошхом сэкъатныгъэ хэзыхыгъэхэм;

Хэгъэгу зэошхом хэлэжьагъэхэм;

Хэгъэгу зэошхом хэкIодэгъэ (лIэгъэ) инвалидым, ащ хэлэжьагъэм иунагъо;

«Жителю блокадного Ленинграда» зыфиIорэ тамыгъэр къызэратыгъэхэм;

Хэгъэгу зэошхом илъэхьан противовоздушнэ оборонэм иобъектхэм, зыкъэухъумэжьыгъэным епхыгъэ псэуалъэхэм ягъэпсын, дзэ-хы базэхэм, аэродромхэм ыкIи нэмыкI дзэ объектэу тылым щыIэхэм ыкIи автомобиль гъогухэу мэшIоку фронтым пэблэгъагъэхэм ащылэжьагъэхэм яIофшIэн епхыгъэу къаратыгъэгъэ унэхэм ахэр къарагъэкIыгъагъэхэмэ;

дзэкъулыкъушIэхэу мэкъуогъум и 22-м, 1941-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу Iоныгъом и 3-м, 1945-м нэс дзэ частьхэу, дзэ-еджэпIэ заведениеу заохэм ахэлэжьэрэ армием хэмыхьэхэрэм мэзихым нахь мымакIэу къулыкъу ащызыхьыгъэхэм, дзэкъулыкъушIэхэу а лъэхьаным къыкIоцI орденхэр, медальхэр къызыфагъэшъошагъэхэм, якъулыкъу епхыгъэу къаратыгъэгъэ унэхэм ахэр къарагъэкIыгъагъэхэмэ.

Законодательствэм зэхъокIыныгъэу фашIыгъэхэм яшIуагъэкIэ ветераным унэ ыщэфыным пае субсидие зэрэратырэм фэдэу, унэ зышIынэу фаеми джы ар фатIупщын алъэкIыщт. Судсидиер зыфэдизыщтыр къалъытэ хъумэ къызыпкъырыкIыхэрэр ветераным квадратнэ метрэ 36-рэ зэрэтефэн фаер ыкIи зы квадратнэ метрэм республикэм гурытымкIэ уасэу щыриIэр ары.

Мы Iофыр тэрэзэу, законодательствэм диштэу гъэцэкIэгъэным республикэм Iоф щыдашIэ, ащ дакIоу Адыгэ Республикэм IофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ и Министерствэ зэхегъэуцо мыщ фэдэ социальнэ IэпыIэгъу зэратын фаехэм ясписк.

Адыгэ Республикэм IофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ и Министерствэ ипресс-къулыкъу.

Адыгэ ТВ-р Интернетым къихьащт

«Нарт ТВ-м» иордание канал идиректорэу Нэгъой Нарт къызэрэтиIуагъэмкIэ, каналым ипрограммэхэр къагъэлъагъох ИнтернетымкIэ, ау джырэкIэ зэрищыкIагъэм лъыкIахьэу каналыр атIупщыгъэгоп. «Нарт ТВ-р» дунаим тет адыгэхэм ятелевидениеу тэлъытэ, — ыIуагъ Н. Нэгъоим, — ащ тегъэпсыхьагъэу тиIофшIэн зэхэтэщэ. ЩыкIэгъэ закъоу щыIэр ахъщэр зэримыкъурэр ары, ащи хэкIыпIэ къыфэдгъотыщт».

Ащ къызэриIуагъэмкIэ, икIыгъэ мазэм Тыркуем щыIагъэх, Iоф зэрэзэдашIэщтымкIэ зэзэгъыныгъэхэр агъэхьазырыгъэх. «А къэралыгъом тыщэIэфэ фильмэ къытетхыгъ, ар шIэхэу къэдгъэлъэгъощт», — къыIуагъ тилъэпкъэгъу кIалэм.

Гъэмафэу къихьащтыми «Нарт ТВ-р» Тыркуем кIощт, ащ кIэу къыщытырихыщтых, ау гухэлъ шъхьаIэу иIэщтыр тапэкIэ Iоф зэдашIэнымкIэ амалыкIэхэр къызэдыхахынхэр ары.

Коллегием зэхэсыгъо иIагъ

Адыгэ РеспубликэмкIэ УФСИН-м блэкIыгъэ илъэсым Iофэу ышIагъэр зыщызэфахьысыжьыгъэ ыкIи мы охътэ благъэм анахьэу анаIэ зытырадзэн фаехэм зыщатегущыIэгъэхэ зэхэсыгъо ащ иколлегие джырэблагъэ иIагъ. Ащ хэлэжьагъэх цIыфхэм яфитыныгъэхэмкIэ АР-м и Уполномоченнэу Анатолий Осокиныр, АР-м хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ иминистрэ игуадзэу ЛIыхъотыкъо Аскэр, УФСИН-м иучреждениехэм алъыплъэрэ комиссиеу АР-м щызэхащагъэм ипащэу Владимир Аведовыр, нэмыкIхэри.

2009-рэ илъэсым мы ГъэIорышIапIэм иподразделение зэфэшъхьафхэм бзэджэшIагъэ зезыхьагъэхэу пшъэдэкIыжь зыхьыхэрэм пIуныгъэм ылъэныкъокIэ Iофэу адашIэрэр нахьышIу шIыгъэныр, хьапсмэ ачIэсхэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэр, ахэм адэлэжьэрэ структурэхэм ахахьэхэрэм ящыIэныгъэ щынэгъончъэным пае шIэгъэн фаехэр зэхэсыгъом щызэхафыгъэх.

Iофтхьабзэр зезыщагъэр АР-мкIэ УФСИН-м ипащэ иIэнатIэ зыгъэцэкIэрэ полковникэу Борсэ Руслъан. Ар зэхэсыгъом упчIэ шъхьаIэу къыщаIэтыгъэхэм кIэкIэу къатегущыIагъ.

Пэублэ гущыIэр зэратыгъэр АР-мкIэ УФСИН-м ипащэ игуадзэу Виталий Климовыр ары. Ар Iофэу зыфэгъэзагъэм игъэкIотыгъэу къытегущыIагъ, бзэджэшIагъэ зезыхьагъэхэу пшъэдэкIыжь зыхьыхэрэр зыщаIыгъхэ учреждение зэфэшъхьафхэм язытет зыфэдэм зэхэсыгъом къекIолIагъэхэр щигъэгъозагъэх.

Анахьэу анаIэ зытетыгъэу къыхигъэщыгъэхэр хьапсдэсхэм пIуныгъэ-гъэсэныгъэм ылъэныкъокIэ Iофэу адашIэрэр нахь гъэлъэшыгъэныр, сэнэхьатхэр ягъэгъотыгъэнхэр, психологическэ IэпыIэгъу зэрафэхъухэрэр нахь къашъхьапэным пае шIэгъэн фаехэр ары. Ахэм адакIоу хьапсхэр къызэрагъэгъунэрэ технологиякIэхэр зэрагъэгъотыгъэх. А пстэуми гъунэ алъифынэу ащ фэдэ учреждение пэпчъ УФСИН-м ипащэ игуадзэхэм ащыщхэр куратор шъхьаIэу рапхыгъэх.

ГъэIорышIапIэм специалист ныбжьыкIэхэр нахьыбэу къызэрэращэлIэщтым ренэу Iоф дашIэ. Ащ нэмыкIэу, УФСИН-м иIофышIэхэм гъэхъагъэу яIэхэм джыри зэрахарагъэгъэхъощтым пылъых.

2009-рэ илъэсым УФСИН-м иучреждениехэм алъыплъэрэ комиссиеу Адыгэ Республикэм щызэхащагъэр гъогогъу 83-рэ хьапсхэм ащыIагъ. БзэджэшIагъэ зезыхьагъэхэр зыщаIыгъ чIыпIэхэм язытет зыфэдэр зэрагъэшIагъ. Зэфэхьысыжьэу ашIыгъэхэмкIэ лъэныкъоу зыдэлэжьэн фаехэу къыхагъэщыгъэхэр игъэкIотыгъэу зэхафыгъэх.

Мы уахътэм УФСИН-м иIофшIэн джыри зэхъокIыныгъэхэр фэхъущтых. Ахэр зыфэгъэзэгъэщтхэр бзэджэшIагъэ зезыхьагъэхэр, мыхъо-мышIагъэу зэрахьагъэм ихьылъагъэ елъытыгъэу, хьапс атырамылъхьэу, нэмыкI шIыкIэ къафыхахызэ, ежьхэмкIи нахьышIоу, обществэми яшIуагъэ рагъэкIын алъэкIынэу, пщыныжьэу афыхахымэ хъущтыр агъэнэфэнэу ары.

Джыри упчIэ шъхьаIэу зэхэсыгъом къыщаIэтыгъэхэм ащыщ коррупцием ебэныгъэныр.

УФСИН-м ыкIи ащ иподразделение зэфэшъхьафхэм 2009-рэ илъэсым яIофшIэн нахьышIум ылъэныкъокIэ зэрэлъыкIотагъэр хагъэунэфыкIыгъ.

ДЗЫБЭ Саныет.

1943-рэ илъэсым щылэ мазэм и 29-м Мыекъуапэ нэмыц фашистхэм къаIэкIахыжьыгъ

ЕДЗЫГЪОШХОУ ТАРИХЪЫМ ХЭХЬАГЪ

2010-рэ илъэсэу къихьагъэм ТекIоныгъэм ия 65-рэ илъэс гушIуагъокIэ хэдгъэунэфыкIыщт. Ащ ипэгъокIэу ветеранхэм яреспубликэ Совет зэхигъэуцогъэ планым къыделъытэ Адыгеим икъэлэ шъхьаIэ нэмыц-фашист техакIохэр дафыжьхи, шъхьафит зашIыжьыгъэр илъэс 67-рэ зэрэхъурэр зэрифэшъуашэу хэгъэунэфыкIыгъэныр. А мэфэкIыр хъугъэ-шIэгъэ инэу алъытэ ыкIи а лъэхъаным дзэм хэтыгъэхэу е партизаныгъэхэу псаоу къэнагъэхэр къырагъэблагъэхэшъ, шъхьэкIэфагъэ афашIы, агъашIох, алъытэх. Ау гукъау нахь мышIэми, ахэм япчъагъэ илъэс къэс къыщэкIэ, дунаим ехыжьыхэрэм ямызакъоу, сымэджэ хьылъэхэми къахэхъо. Лъэшэу тыгу хэкIы Мыекъуапэ пыим къыIэкIыхыжьыгъэным зиIахь хэзышIыхьагъэхэм ащыщхэу С. М. Малых, А. Къ. Цуамыкъом, П. М. Непейвода, Н. Ц. Теуцожьым, Б. Г. Воротниковым, А. Хь. Цуамыкъом, П. И. Рябовам, П. Ц. Джастэм, нэмыкIхэми ядунай зэрахъожьыгъэр.

Мыекъопэ партизанхэу куп 18 хъущтыгъэхэр 1942-рэ илъэсым игъэмаф зызэхащэгъагъэхэр. Ахэр арых нэмыцхэм ядзэхэр зымыгъэгупсэфыщтыгъэхэр. Боевой пшъэрылъхэр Iо хэмылъэу агъэцэкIэнхэм а купхэр ренэу фэхьазырыгъэх. УнаIэ темыдзэн плъэкIыщтэп, ягугъуи умышIы хъущтэп Мэхъош мэзым ахэм хагъэхъыкIыгъэм. ШэкIогъу мазэм фашистхэм ядзэ тебанхи, мэзым ахэр къыхафыгъэх, нэмыц дзэкIолI 400 фэдиз аукIыгъ. Шъыпкъэ, ежь партизанхэми чIэнагъэ амышIыгъэу щытэп. Купым икомиссарэу И. Бугренкэр, партизанэу М. Цубытыр, нэмыкIхэри а зэо-банэм хэкIодагъэх. Щтэ зыфаIорэр амышIэу зэуагъэхэм ащыщых Дзэсэжъ Адам, Шъхьэлэхъо ТIахьирэ, Уахьидэ Сарэ, нэмыкIхэри. Мэзихым къыкIоцI партизанхэм нэмыц дзэкIолI 2211-рэ аукIыгъ, нэбгыри 190-рэ гъэрэу къаубытыгъ. Автомашинэ 56-рэ, пый дзэкIолIхэр изэу зы автобус, зы самолет, зы бронемашинэ, кузэкIэт 25-рэ акъутагъ. Лъэмыджищ къагъэуагъ, мэшIокугъогу уцупIэр агъэфыкъуагъ. Телефон гъучIычы метрэ мин пчъагъэ зэпаупкIыгъ, Iэшэ зэфэшъхьафэу къатырахыгъэр макIэп. Германием арагъэщэн гухэлъ яIэу агъэхьазырыгъэу былымышъхьэ мини 5-м ехъу къаIэкIахыжьыгъ.

КъушъхьэдэкIыпIэхэм нэмыцхэр зэпырамыгъэкIынхэу, хы ШIуцIэ IушъомкIэ амыгъэкIонхэу партизанхэм пшъэрылъ шъхьаIэ яIагъ. Ар партизанхэм языкъоу агъэцэкIагъэп, Дзэ Плъыжьым ахэр игъуазэщтыгъэх, ежьхэри дзэм дэзаохэу къыхэкIыгъ.

Мэфэ щэджагъоу Сухая Балка зыцIэ чIыпIэм партизанхэмрэ нэмыцыдзэхэмрэ зыщызэзаохэм пыим чIэнэгъэ ин рагъэшIыгъ. Ежь партизанхэм ахэкIодыкIыгъэ шIагъо щыIагъэп. ОшIэдэмышIэу зэратебэнагъэхэм ишIуагъэ къэкIуагъ. Гъогухэр зэпаубытыкIыхэзэ, ахэм къарыкIорэ автотранспортыр зэракъутэщтыгъэр партизанхэм къаIотэжьы. Тыу Аминэ партизаныгъ, непэ псаоу Мыекъуапэ дэс. Ар зыхэтыгъэ купым апэрэ пшъэрылъэу ыгъэцэкIагъэм икъэбар къытфиIотэгъагъ. Станицэу Бэрэкъаем нэмыц кузэкIэтхэр зэрэдэхьагъэхэм, ащ гъомылапхъэхэр къыдащынхэ фаеу зэрэщытым икъэбар къалъыIэсыгъэти, мэзым кIоцIырыкIырэ гъогум ыбгъу зыхагъэбылъыхьи апэтIысыгъэх. ШыкузэкIэт ушъагъэу къэзыгъэзэжьыгъэхэм ахаохи, нэбгырэ 70-м щыщэу щы нахь къэмынэу аукIыгъэх. Джащ тетэу гъомылапхъэкIэ ушъэгъэ кухэр партизанхэм къаIэкIэхьагъэх.

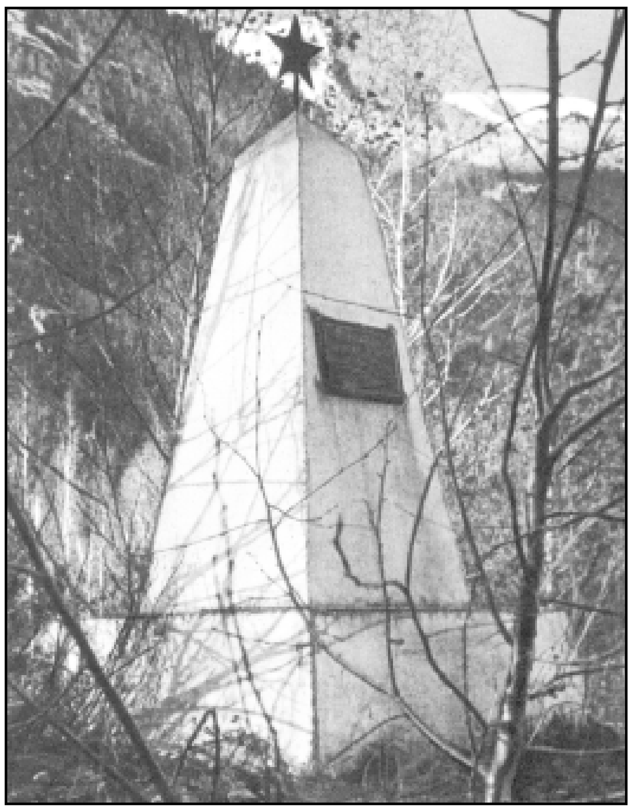

Мыекъопэ районым къыхиубытэрэ псэупIэхэр нэмыцхэм заубытыгъагъэхэр 1942-рэ илъэсым игъэмаф ары. Дзэ частьхэм къакIэрычыгъэ тидзэкIолIхэу къыщанагъэхэр бэкIае хъухэу мэзым хэсыгъэх. Ахэр арых нэмыцхэр зылъыхъущтыгъэхэр. Фашистхэр ащыщынэщтыгъэх партизанхэм. Красноармейцэхэр зыхэс мэз къушъхьэ чIыпIэхэр зэрагъэшIэнхэм пае Шъхьагуащэ икIыхьагъэкIэ нэмыцхэм ясамолет мафэ къэс шъхьащытэу къызэпибыбыхьэщтыгъ. Нахьыпэ рапшIэу а зы уахътэм тефэу станицэу Дахъом нэмыц самолет къышъхьащыбыбэти, къушъхьэ тIокIэ шъомбгъошхом къыщигъазэти, нэмыкI тIуакIэхэм ашъхьащытэу быбызэ, Мыекъуапэ иаэродром тетIысхьажьыщтыгъ. Цыфхэри ащ есэжьыгъагъэхэти, игъогъо макъэкIэ самолетыр къашIэжьыщтыгъ.

Мэфэ щэджагъоу красноармейцэ нэбгырищ мэзым къыхэкIи, станицэм щыпсэухэрэм ащыщ зыIуагъакIэ ашIоигъоу, ашхыщтыми ыуж итхэу, IошъхьэшыгумкъыдэкIоягъэх. МТФ-м пэгъунэгъути, заплъыхьэу тетыгъэх. А охътэ дэдэм тефэу пый самолетым ымакъэ къэIугъ. Ар Iуашъхьэм игъунэгъу къызэхъум, красноармейцэр яшхончкIэ еуагъэх. Самолетыр зэ къуанчэ къэхъугъ, етIанэ ыпэ ригъэзыхыгъ. Iугъо шIуцIэр къыпыустхъукIызэ, нахь лъхьанчэ хъущтыгъ. ЧIыпIэу зыщеуагъэхэр зэщизти, летчикым ишIуагъэ къекIыгъ. Сыдэу щытми, агъэфыкъогъэ самолетыр нэмыц пилотым ыгъэтIысын ылъэкIыгъ. Летчикыр кабинэм къипкIи, мэз кондэ зэхэкIыхьагъэм хэлъэдагъ. Нэмыцхэм ядзэ гарнизонэу станицэу Дахъом дэлъыр тревогэкIэ къежьагъ. Полицайхэри ахэм ягъусагъэх. Шыхэр, цухэр къаугъоихи, кIэпсэшхокIэ самолетыр гъогубгъум къыIуалъэшъуагъ.

Сталинград фронтым щыхъугъэ хъугъэ-шIэгъэшхор Хэгъэгу заом тидзэхэм текIоныгъэу къыщыдахыгъэм лъапсэ зэрэфэхъугъэр хьишъэм хегъэунэфыкIы. Нэмыцхэм ядзэ дивизие 22-у тидзэхэм къаухъурэигъэм пыим лыешхо рахыгъ. Арэущтэу хъугъэми, нэмыц дивизие дзэ купышхоу «А» зыфиIорэм Кавказ къушъхьэхэм нахь защигъэпытагъ. Гитлеровцэхэм пшъэрылъ зыфашIыжьыгъагъ зыкъамытынэу ыкIи ядзэхэр Кавказым рагъэкIыжьынхэшъ, фронтыкIэ зэхащэнэу. Ары шъхьаем, тидзэ ипащэхэм пшъэрылъ зыфагъэуцужьыгъ Краснодаррэ Тихорецкэрэ алъэныкъокIэ екIунхэу ыкIи Кавказыр къэзыбгынэрэ пыидзэм игъогу пабзыкIынэу. Ащ ыужыкIэ Мыекъопэ лъэныкъом екIунхэу загъэхьазырыгъ. Арэущтэуи ашIыгъ. Нэмыцхэр зэкIакIощтыгъэх. Тидзэхэм щэгынхэр, Iэзэгъу уцхэр, ашхыщтыр агъэхьазырыщтыгъ. Апэрэ пшъэрылъэу яIагъэр хы ШIуцIэ IушъомщегъэжьагъэуЛэгъо-Накъэ нэс гъогоу ашIыщтыр арыгъэ. МэзитIум къыкIоцI гъогум ишIын пылъыгъэх. Ащ фэгъэзэгъагъэх сапер батальонхэр, дзэм хэмыт цIыфхэр ыкIи нэмыц гъэрхэр. 1942-рэ илъэсым итыгъэгъазэ цIыф псэупIэхэу Кушинкэ, Мэрэтыкъо, Черниговскэм, Цыцэ (Апшерон район) зэо пхъашэхэр ащыкIуагъэх. Нэмыцхэм лъэшэу якIэсагъ лъэгапIэхэм защагъэпытэныр. Ахэм атетхэу къззаощтыгъэх. Мы чIыпIэм советскэ дивизиитIу Iулъыгъ. Зыр — я 31-р, командирыр П.К. Богданович, адрэр — я 9-рэ къушъхьэ-шхончэо дивизиеу полковникэу М. В. Евстигнеевыр зипэщагъэр арыгъэ. Ахэм ясэмэгубгъукIэ къушъхьэу Гейман дэжь Iулъыгъэх я 328-рэ, 336-рэ ыкIи 383-рэ шхончэо дивизиехэр. ДжабгъумкIэ къушъхьэу МэртазыкIъ илъэгапIэ тетыгъ я 33-рэ погранполкэу НКВД-м иер. А пстэум къапэIулъыгъ нэмыцхэм ядивизиитф.

Ощхи, оси, чъыIи ащымыщтэхэу тидзэхэм къушъхьэ дэкIыпIэхэмкIэ наступлениерагъэжьагъ, пыири зэкIафагъ. Щылэ мазэм и 6-м псыхъоу Пщыхьэ итIуакIэ къэсыгъэх, ащ ыуж лъэгапIэу ПаIо зыцIэу псыхъоу Цызэ дэжь иIэм тидзэхэр къыщыуцугъэх. Щылэ мазэм и 14-м нэфшъагъом наступление ин рагъэжьагъ. Я 9-рэ къушъхьэ-шхончэо дивизием чIэнагъэхэр иIагъэхэми, фашистхэм яатакэхэр къызэтыригъэуцуагъэх. Анахь зэошхохэр зыщыкIуагъэхэр Апшерон районым къыхиубытэрэ къушъхьэ лъэгапIэу ПаIо зыцIэмрэ станицэу Черниговскэм дэжьрэ. Щылэ мазэм и 25-м станицэу Самурскэр шъхьафит ашIыжьыгъ. Мы чIыпIэм нэмыцхэр къушъхьэ тIуакIэм щыдаубытхи чIэнэгъабэ арагъэшIыгъ. Фронтым иставкэ къыгъэуцугъэ пшъэрылъыр я 9-рэ къушъхьэ-шхончэо дивизием я 31-рэ шхончэо дивизиер игъусэу ыгъэцэкIагъ. Пыим ипытапIэ ахэм пхыратхъугъ.

Щылэ мазэм и 29-м къушъхьэшхончэо дивизием станицэу Шытхьалэрэ Ханскэмрэ, Закавказскэ фронтым идзэхэм Мыекъуапэ шъхьафит ашIыжьыгъэх. Апэу къалэм къыдэхьагъэр я 23-рэ шхончэо пограничнэ полкым иподразделениеу подполковникэу П. К. Козак зипащэр ары. А къэбарыр щылэ мазэм и 30-м Совинформбюром къытыгъ.

Хэгъэгу зэошхом фэгъэхьыгъэ литературэм, справочникхэу ыкIи энциклопедиехэу Темыр Кавказым щыкIогъэ заом къытегущыIэхэрэм хагъэунэфыкIы я 9-рэ къушъхьэ-шхончэо дивизием Мыекъуапэ шъхьафит ымышIыжьыгъэу. Ау а дзэ цIэрыIом Мыекъопэ-Шытхьэлэ лъэныкъом ишIогъэшхоу къыщигъэкIуагъэм ыкIи пый мэхьаджэр зэхэгъэтэкъогъэным ыкIуачIэ зэрэфигъэIорышIагъэм къакIэкIуагъ НКВД-м ия 23-рэ погранполкрэ партизанхэмрэ Мыекъуапэ шъхьафит ашIыжьынымкIэ. Ащ епхыгъэу зы щысэ къэбгъэлъэгъон плъэкIыщт. «Советская военная энциклопедия» зыфиIоу 1985-рэ илъэсым къыдэкIыгъэм къыщеIо: «Мыекъуапэ 1942-рэ илъэсым ишышъхьэIу мазэ и 10-м нэмыцхэм аштагъ, 1943-рэ илъэсым щылэ мазэм и 29-м операциеу я 9-рэ къушъхьэшхончэо дивизием зэхищагъэм ишIуагъэкIэ Закавказскэ фронтым Темыр Кавказыр шъхьафит ышIыжьыгъ. Къалэр штэжьыгъэным хэлэжьагъэх партизан купэу «Народные мстители» (командирыр С. Я. Козлов), я 3-рэ Тульскэ партизан купэу «За Родину» (командирыр Я. Р. Свердлов) зыфиIохэрэр.

Мыекъуапэрэ Адыгеимрэ шъхьафит шIыжьыгъэнхэм зиIахьышIу хэзышIыхьагъэхэу тикъалэ дэсыгъэхэм азыныкъо нахьыбэ дунаим ехыжьыгъ. Непэ нэбгырэ зыщыплI нахьыбэп псаоу къэнагъэр. Ахэри сымаджэх, зекIон зылъэкIэу ахэтыр макIэ. Сщыгъупшэжьырэп Хэгъэгу зэошхом хэлэжьагъэу Мышъэ Ерэджыбэ къыIотэгъагъэр. Ар зыхэтыгъэ дзэм Ермэлхьаблэ, Чэтунэр, Блащэпсынэ, Кощхьаблэ, Джаджэ, Улапэ, Лэбапэ шъхьафит ышIыжьыгъэх. Джаджэ къызыдахьэхэм къякIуалIэхэти ныохэмрэ лIыжъхэмрэ IаплI къызэраращэкIыщтыгъэр ыкIоIожьыщтыгъ. Улапэ кIоцIырыкIыхэзэхъум, бзылъфыгъэхэм щэламэхэр къапагъохыщтыгъэх. Ахэм къаушыхьаты мэзихым къыкIоцI нэмыцхэм Адыгеим жъалымыгъэу щызэрахьагъэр. Улапэ изакъоу нэбгырэ 24-рэ щызэтыраукIэгъагъ. Ащ фэдэ щысэу къэпхын плъэкIыщтыр макIэп.

Мыекъуапэ ыкIи Адыгеир шъхьафит зэрашIыжьыгъэхэри къызщырагъэжьагъэу пыим ыIыгъыгъэ пытапIэу къушъхьэ лъэгапIэу ПаIо зыцIэу станицэу Черниговскэм пэгъунэгъур Мыекъуапэ километрэ 80-кIэ пэIудзыгъ. А чIыпIэм 1975-рэ илъэсым ТекIоныгъэм ия 30-рэ илъэс ехъулIэу мыжъосаугъэтхэу 5 щагъэуцугъ. Ахэр гъэпсыгъэнхэм зиIахьышIу хэзышIыхьагъэхэм ащыщых Мыекъуапэ илэжьакIохэр, еджапIэхэм якIэлэеджакIохэр, джащ фэдэу Апшерон районым ирабочхэр. Ащ фэдэ Iофтхьабзэ иным изэшIохын пэщэныгъэ дызэрахьагъ Мыекъуапэрэ Апшеронскэрэ япащэхэм. Джащ фэдэу саугъэтхэм игъэуцун Iофы зырагъэшIэу, яшъыпкъэу пылъыгъэх я 9-рэ къушъхьэ-шхончэо дивизием щыщхэр ыкIи ащ иветеранхэр. Нэбгырэ мин заулэ зыхэлэжьэгъэ митингэу саугъэтхэм якъызэIухын къызщыфагъэхьыгъэм къекIолIагъэхэм а чIыпIэм щырахъухьагъ илъэс къэс ащ щызэIукIэнхэу, хэкIодагъэхэр агу къагъэкIыжьынхэу.

Ар жъоныгъокIэ мазэм иапэрэ мафэхэм атырагъафэ. Я 9-рэ къушъхьэшхончэо дивизием ычIыпIэ ит хъугъэ я 131-рэ Мыекъопэ мотошхончэо бригадэ шъхьафым (джы ар Абхъаз Республикэм щыI) идзэкIолIхэр, ветеранхэр, еджакIохэр а мыжъосаугъэтхэр зыдэщыт чIыпIэм макIох, зэIукIэ щашIы, къыщэгущыIэх. ХэкIодагъэхэр агу къагъэкIыжьых, шхончхэмкIэ маох.

ШЫМЫГЪЭХЪУ Мурат.

Ветеранхэм я Адыгэ республикэ Совет ипресс-секретарь.

Сурэтым итыр: **къушъхьэ мэз лъэгапIэу ПаIом щагъэпсыгъэ саугъэтыр.**

Театрэмрэ лъэхъанымрэ

УЗЭФЭЗЫЩЭРЭМ КУПКIЫР ЕГЪЭПЫТЭ

Урысые Федерацием инароднэ артистэу, Абхъазым изаслуженнэ артистэу, Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театрэ ирежиссер шъхьаIэу Кукэнэ Муратэ тызыхэт лъэхъаным епхыгъэу театрэм илъэс IофшIэныр зэриублагъэм къытедгъэгущыIэ тшIоигъоу тыIукIагъ.

— 2010-рэ илъэс IофшIэгъур зэрэтыублэгъэ шIыкIэм тегъэразэ, — еIо Кукэнэ Мурат. — Нарт эпосым фэгъэхьыгъэ спектаклэхэу дгъэуцугъэхэр кIэлэцIыкIухэм, ныбжьыкIэхэм къафэтэгъэлъагъох.

— Нарт эпосыр сыда къызыкIыхэшъухыгъэр? ЦIыфхэр къыкIэупчIэха?

— КIэлэцIыкIухэм ашIогъэшIэгъон. Адыгэ лъэпкъым ифольклор, ишэн-хабзэхэр театрэм иамалхэмкIэ ядгъашIэхэ тшIоигъу. Тимылъэпкъэгъухэри тиискусствэ щытэгъэгъуазэх.

— Хэгъэгу зэошхом текIоныгъэр къызыщыдахыгъэр жъоныгъокIэ мазэм илъэс 65-рэ хъущт. Ар къыдэшъулъытэзэ, шъуиIофшIэн зэхьокIыныгъэхэр фэшъошIыха?

— Патриотическэ темэр театрэм иIофшIэн сыдигъуи хэтэгъахьэ. 2009-рэ илъэсым драматургэу, тхакIоу, артист цIэрыIоу Мурэтэ Чэпай ипьесэ техыгъэу спектаклэу «Шъузабэхэр» икIэрыкIэу Лъэпкъ театрэм щыдгъэуцужьыгъ — режиссерыр зэлъашIэрэ артистэу Зыхьэ Заурбый. НэмыкI спектаклэхэри театрэр зикIасэхэм къафэдгъэлъэгъощтых.

— Мурат, уянэу Зоерэ уятэу Рэщыдэрэ Хэгъэгу зэошхом зэрэхэлэжьагъэхэр сэшIэ. Заом иилъэс фыртынэхэр къыпфаIотэжьхэу бэрэ къыхэкIыгъа?

— Сятэ фин заом, Сталинград икъэухъумэн ахэлэжьагъ. Сянэ Хэгъэгу зэошхор Чехословакием щиухыгъ. Сятэ идунай ыхъожьыгъэми, тидзэкIолIхэм ягъусэу лIыхъужъыныгъэу зэрихьагъэм сырэгушхо. Сянэ къызыщытхъужьыныр ишэнэп. Ар кIэлэеджакIохэм аIукIэу, заом тхьамыкIагъоу цIыфмэ къафихьыгъэм къытегущыIэу зэп зэрэслъэгъугъэр. Патриотическэ темэр къыспэблагъ, сыфай ащ фэгъэхьыгъэ рольхэр къэсшIынхэу.

— Лъэпкъ театрэм къэшIыгъо хэхыгъэхэр егъэхьазырха?

— Хэгъэгу зэошхом илъэхъан аусыгъэ орэдхэр, ижъырэ лIыхъужъ орэдхэр, патриотизмэм ехьылIэгъэ къэшIыгъохэр къэдгъэлъэгъощтых. Лъэпкъ театрэм зэкIэ иартистхэр пIоми хъунэу ащ хэлэжьэщтых. Литературнэ-музыкальнэ къэшIыгъоу ар щытыщт. Ныбжь зэфэшъхьаф зиIэ артистхэм рольхэр къядгъэшIыщтых. ЛIэужхэр зэзыпхырэ амалхэр дгъэфедэщтых.

— «Шъузабэхэр» Мыекъуапэ, Блащэпсынэ къащыжъугъэлъэгъуагъ, нэмыкI къуаджэхэми шъуафэкIощта?

— Ар типшъэрылъэу тэлъытэ. Нэпсыр зэралъэкIыхыжьызэ Блащэпсынэ спектаклэм щеплъыгъэх. Тиартист ныбжьыкIэхэм Хэгъэгу зэошхор тхылъхэмкIэ, кинофильмэхэмкIэ, цIыфхэм къаIотэжьыхэрэмкIэ ашIэ. Заом итхьамыкIагъо сценэм куоу къыщагъэлъэгъон алъэкIыгъ. Ащ къеушыхьаты нэмыкI спектаклэ къинхэри къашIынхэ зэралъэкIыщтыр.

— 2009-рэ илъэсым Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театрэ Краснодар, Къалмыкъым, фэшъхьафхэми ащыIагъ. Адыгэабхъаз театрэхэм яфестивалэу «Наш меловой кругыр» Мыекъуапэ щыкIуагъ. IофшIагъэу шъуиIэм щытхъум имызакъоу сыда хэплъагъорэр?

— Театрэхэм ягупчэу Мыекъуапэ алъытэуи къэбархэр зэхэтэхых. Тыркуем къикIыгъэ купыр апэрэу тифестиваль хэлэжьагъ. Натхъо Къадыр испектаклэу «Мэдэяр» дгъэуцугъэ. Едгъэжьэгъэ Iофыр лъыдгъэкIотэным тыфэхьазыр. ЩыкIагъэу тиIэхэри зыдэтэлъэгъужьых. КIэу дгъэуцущт спектаклэхэм Iоф адэтэшIэ.

— Ныбжь зэфэшъхьаф зиIэ артистхэр бэ хъухэу театрэм зэрэщылажьэхэрэм укъытегущыIэнэу уфаеба?

— Аужырэ илъэсхэм анахьэу къыддэхъугъэмэ ащыщ артист ныбжьыкIэхэр зэредгъэджагъэхэр. ЗэлъашIэрэ артистхэр, гурыт ныбжь зиIэхэр, ныбжьыкIэхэр зэгъусэхэу зы спектаклэм хэлажьэх, зым зыр упчIэжьэгъу ешIы. Театрэм купкIэу иIэр нахь мэпытэ. Пшъэрылъ инхэр зыгъэцэкIэн зылъэкIыщт купэу тыщыт. Лъэпкъ театрэм идиректорэу Зыхьэ Мэлайчэт, АР-м культурэмкIэ и Министерствэ тызыпылъын фэе Iофыгъохэм тынаIэ атырытагъадзэ. НахьышIоу Iоф зэрэтшIэщтым тыпылъ.

— Шъуигухэлъхэр къыжъудэхъунхэу шъуфэсэIо.

— Тхьауегъэпсэу.

Сурэтым итыр: **Урысыем инароднэ артистэу Кукэнэ Мурат.**

Спортымрэ зэкъошныгъэм игъогухэмрэ

Натхъо Бибарс «Рубин» къырагъэблагъэ

Израиль ифутбол командэу «Хапоэль» Тель-Авив щешIэрэ Натхъо Бибарс Урысые Федерацием ичемпионэу «Рубин» Казань къырагъэблэгъагъ. Мы мафэхэм зэзэгъыныгъэм епхыгъэ зэхэщэн Iофыгъохэр командэхэм япащэхэм агъэцакIэх.

Натхъо Бибарс Израиль иадыгэ къуаджэу Кфар-Камэ къыщыхъугъ. Спортыр шIу зыщалъэгъурэ унагъом щапIугъ. Илъэс 21-рэ ыныбжь. Израиль ифутбол ныбжьыкIэ хэшыпыкIыгъэ командэ икапитан. Ар гупчэм ыкIи ыпэкIэ щешIэрэ футболист, къэлапчъэм Iэгуаор анахьыбэрэ дэзыдзэрэмэ ащыщ.

Израиль Натхъо спортсменхэр дэгъоу щашIэх. Натхъо Нили Израиль ибзылъфыгъэ баскетбол хэшыпыкIыгъэ командэ хэтыгъ, хъурджанэм Iэгуаор анахьыбэрэ зэрэридзэрэр журналистхэм агъэшIагъоу статьяхэр къатхыщтыгъэх. Натхъо Нили дунэе зэIукIэгъумэ ахэлажьэу, Москва къакIоу ыкIи тибаскетбол командэмэ къадешIэуи уахътэ къыхэкIыгъ. Адыгэ пшъашъэм иIэпэIэсэныгъэ дунэе шапхъэмэ адиштэу спортым хэшIыкI фызиIэмэ алъытэщтыгъ. Автомобиль гъогум тхьамыкIагъоу къытехъухьагъэм Натхъо Нили зэрэхэкIодагъэр лъэшэу тыгу къеуагъ. Спортсменкэ цIэрыIом саугъэт Израиль щыфагъэуцугъ.

Адыгеим ифутболист цIэрыIоу Натхъо Адам Израиль тренерэу Iоф щишIагъ, ныбжьыкIэхэр футболым фигъэсагъэх. Джырэ уахътэ Натхъо Адам мыекъопэ футбол клубэу «Зэкъошныгъэм» идиректор шъхьаI.

Натхъо Адам ишъэожъыеу Амири футболым пыщагъ. Илъэс 12-м ар ит. ФутболымкIэ лъэпкъ академиеу Тольятти дэтым Натхъо Амир аштагъ. Москва хэкум, Къыблэ шъолъырым, нэмыкIхэми къаращыгъэ кIэлэцIыкIухэу сэнаущыгъэ зыхэлъхэр Тольятти щагъасэх. Амир илъэсыкIэу къихьагъэм Мыекъуапэ къызэкIом тыIукIагъ, академием зэрэщеджэрэр къытфиIотагъ. Мыекъуапэ икIэлэцIыкIу командэу Александр Пахомкиныр зипащэм хэтэу зэнэкъокъумэ ахэлэжьагъ. Гупчэм ыкIи ыпэкIэ Амирэ ащешIагъ, къэлапчъэм Iэгуаор зэкIэми анахьыбэрэ дидзагъ.

Натхъо Адам «Кубань» Краснодар хэтэу СССР-м изэнэкъокъухэм ахэлажьэ зэхъум ыпэкIэ щешIэщтыгъ. Натхъо Бибарсрэ Натхъо Амиррэ ухъумакIохэр зыгъэгумэкIырэ футболист дэгъухэм ащыщых, тIури ыпэкIэ щешIэ.

Натхъо Бибарс ыпэкIэ илъыгъ.

Бибарс адыгабзэр дэгъоу ешIэ, тишэн-хабзэхэр дахэу зэрехьэх. «Рубин» Казань ипащэхэр адыгэ кIалэм иешIакIэ Израиль щылъыплъагъэх, агу рихьыгъ. Урысыем играждании Бибарс зыхъукIэ, УФ-м ихэшыпыкIыгъэ командэ хэфэн ылъэкIыщтэуи тренерхэр мэгугъэх. «Рубин» итренер шъхьаIэу Курбан Бердыевыр адыгэ кIалэу Б. Натхъом къыщытхъугъ, командэм ыштэ шIоигъоу къыIуагъ.

«Рубин» — «Хапоэль»

Европэм икубокхэм афэбанэхэрэм ащыщых «Рубинрэ» «Хапоэльрэ». Мэзаем и 18-м командэхэр Казань щызэIукIэнхэу загъэхьазыры. Мэзаем и 25-м Израиль щызэдешIэщтых. Натхъо Бибарс «Хапоэлым» джыри къыхэкIыжьыгъэгоп. Арышъ, «Рубинрэ» «Хапоэлымрэ» зызэIукIэхэкIэ адыгэ кIалэр Израиль икомандэ щешIэнкIи пшIэхэщтэп.

Бибарс хэкум ичIыгужъ къеблэгъэжьынэу, футбол ешIэзэ бэрэ тигъэгушIонэу фэтэIо. Адыгэ лъэпкъыр зыгъэдахэрэмрэ, щытхъур къытфэзыхьырэмрэ ар ащыщ. БэгъашIэ охъу, Бибарс!

НэкIубгъом итхэр зыгъэхьазырыгъэр ЕМТIЫЛЪ Нурбый.